

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Mäkihonko, M. & Seppälä, M. (2022) Oppimisen ja hyvinvoinnin tuen rakentaminen yhteistyössä. Teoksessa Kaitala, P. & Uusinoka, S. (toim.) Erityisen hyvä tuki ja ohjaus – oppijan oikeus, opettajan taito. Hämeen ammattikorkeakoulu, s. 147-152.

URL: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-784-836-7>

Oppimisen ja hyvinvoinnin tuen rakentaminen yhteistyössä

Tampereen yliopiston Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunnan ja Tampereen ammattikorkeakoulun Ammatillisen opettajakorkeakoulun (myöh. Tampereen korkeakoulu yhteisö) Oppijan oikeus – opettajan taito -hankkeen toimijat tekivät koko hankeajan erittäin tiivistä yhteistyötä. Työskentelimme yhdessä ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen opettajaopiskelijoille ja opettajille suunnattavien perus-, jatko- ja täydennyskoulutusten kehittämisessä ja toteuttamisessa.

Tässä artikkelissa kerromme kehittämästämme toisen asteen toimijoiden alueellisesta yhteistyöstä ja kuvaamme erään lukion opettajille suunnatun täydennyskoulutuksen yhteiskehittämistä ja toteuttamista. Käsittelemme siinä myös hankkeen aikana tehtyä Tampereen korkeakoulu yhteisön erityispedagogiikan opintojen kehittämistyötä.

Toisen asteen toimijat samoissa pöydissä

Pirkanmaalla Oppijan oikeus – opettajan taito -hanke käynnistyi alueen lukioiden ja ammatillisen koulutuksen toimijoiden yhteisellä työpajalla helmikuussa 2019. Työskentelyn tavoitteena oli saada hanketoimintaan kentän ääniä, kokemuksia, näkemyksiä sekä asiantuntijuutta erityisen tuen, erityisopetuksen ja ohjauksen järjestämisestä sekä kehittämisestä toisella asteella.

Työpajassa toisen asteen oppilaitosten edustajat istuivat samoissa pöydissä jakamassa kokemuksiaan ja näkemyksiään erityisen tuen, erityisopetuksen ja ohjauksen tämänhetkisestä tilanteesta, onnistumista sekä mahdollisista haasteista. Keskusteluissa todettiin, että oppimiseen liittyvät haasteet sekä puheenaiheet lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa ovat melko samanlaisia: oppimaan oppiminen, itseohjautuvuuden vaade, työelämävalmiudet ja jatko-opintokelpoisuus.

Peruslähtökohtana työpajaan osallistuneet henkilöt näkivät opiskelijoiden oikeuden tukeen, huolimatta oppilaitoksesta tai tuen tarpeesta, kokonaisvaltaista hyvinvointia unohtamatta. Keskustelijat nostivat erityisesti esiin opiskelijoiden yksilölliset tarpeet sekä kodin merkityksen yhteisessä kasvatuskumppanuudessa. Työpajaan osallistuneet pohtivat myös, millaisia

opiskelijoihin liittyviä asioita tulee ottaa huomioon, kun opettaja kehittää omaa opetustaan ja tekee pedagogisia ratkaisuja.

Työpajaan osallistuneet totesivat, että opiskelijat kokevat esimerkiksi työelämävalmiuksien ja jatko-opintokelpoisuuden saavuttamisen, oppimaan oppimisen, vastuun ottamisen itsestä sekä omista opinnoista olevan keskeisiä osaamisia lukio-opintojen aikana. Opiskelijoiden ennakkotietämys opiskeltavista asioista samoin kuin opiskelijoiden itselleen asettamat tavoitteet onkin hyvä olla opettajien tiedossa. Kaikkien opettajien tulisi työssään huomioida erilaiset oppimisympäristöt ja opiskelun monimuotoisuus. Työpajan osallistujia keskusteluttivat myös digitaalisuuden tuomat haasteet opintojen toteuttamisessa.

Osallistujat totesivat, että oppimisen tukeen ja ohjaukseen liittyvät tehtävät kuuluvat kaikille opettajille riippumatta taustakoulutuksesta tai osaamisesta. He toivat esille myös, että oppimisen tukeen ja hyvinvointiin liittyvää osaamista tarvitaan ja ilmaisivat halunsa oman osaamisen sa kehittämiseen.

Leimautumisen pelko lukiossa?

Hankkeen edetessä kutsuimme lukioiden aineenopettajia tilaisuuteen, jossa tarkemmin kartoitimme heidän kokemuksiaan oppimisen haasteista. Mitkä ovat yleisimmät lukio-opiskelijoiden haasteet? Aineenopettajat kertoivat, että yleisimmät lukio-opiskelijoiden haasteet liittyivät itseohjautuvuuteen, riittämättömyyden tunteeseen ja jaksamiseen. Tukea tarjotaan, mutta osa opiskelijoista ei halua ottaa sitä vastaan. Aineenopettajat pohtivat, olisiko yhtenä mahdollisena kieltäytymisen syynä opiskelijan käsitys leimautumisesta. Osa opiskelijoista kokee, että he voivat leimautua erityisopiskelijaksi, mikä voi vaikuttaa esimerkiksi kaverisuhteisiin.

Aineenopettajat toivat keskusteluissa esille pitkän matematiikan merkittävän roolin korkeakoulujen valintapisteytyksessä. Tämä on aiheuttanut sen, että pitkää matematiikkaa valitaan entistä enemmän, jotta turvataan jatko-opintoihin pääsy. Käytännössä kaikki lukio-opiskelijat eivät kuitenkaan selviydy pitkän matematiikan oppimäärästä, mikä myös osaltaan on kasvattanut eroa hyvin ja huonommin pärjävien välillä.

Inklusiivisuus – kentän ääniä toiselta asteelta

Tampereen korkeakoulu-yhteisön Oppijan oikeus – opettajan taito -hankkeen toimijoiden eräässä hankepalaverissa keskustelimme tarpeesta kartoittaa laajemmin toisen asteen toimijoiden asennetta inklusiivisuuteen sekä käsityksiä ja kokemuksia inklusiivisen pedagogiikan toteuttamisesta. Päätimme tehdä aihepiiristä tutkimuksen; kerätä aineiston.

Kysely lähetettiin loppuvuodesta 2019 Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen toisen asteen oppilaitoksiin. Kysely toimitettiin toisen asteen opettajille rehtoreiden ja koulutuksen järjestäjien välityksellä. Kyselyyn vastasi yhteensä 147 opettajaa, joista 44 työskenteli lukioissa ja 99 ammatillisissa oppilaitoksissa.

Tulokset raportoidaan tieteellisinä artikkeleina kansallisissa kasvatus- ja opetusalan julkaisuissa. Artikkeleiden lisäksi aineistoa käytettiin Viivi-Maria Kettusen pro gradu -tutkielmassa ”Inklusiivinen pedagogiikka ammatillisissa oppilaitoksissa: Ammatillisten oppilaitosten opettajien käsityksiä inklusiivisesta pedagogiikasta ja sen toteutuksesta”. Pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli tutkia ammatillisten oppilaitosten opettajien näkemyksiä ja kokemuksia inklusiivisen pedagogiikan toteuttamisesta. Tutkimustehtävänä oli selvittää, miten ammatillisten oppilaitosten opettajat määrittelevät inklusiivisen pedagogiikan ja kuinka he toteuttavat sitä työssään.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opettajat tarvitsevat osaamista erityisesti inklusiivisen pedagogiikan toteuttamiseen, jotta he nykyistä enemmän pystyisivät vastaamaan opiskelijoiden yksilöllisiin ja monesti hyvin haastaviin tarpeisiin.

Työpajat lukion opettajille

Alueellisissa tapaamisissa karttuneen kentän äänen sekä tutkimuksen alustavien tulosten perusteella tiivistimme yhteistyötä erityisesti lukio-toimijoiden kanssa. Yhteistyön tavoitteena oli lukion opettajien osaamisen vahvistaminen oppimisen ja hyvinvoinnin tuen järjestämisessä.

Päätimme toteuttaa erään pirkanmaalaisen lukion kanssa työpajasarjapilotin. Työpajasarjan tavoitetta ja sen toteutusta suunniteltiin asiakaslähteisesti yhdessä lukion opettajien ja rehtorin kanssa vastaamaan heidän osaamisen kehittämisen tarpeitaan. Tapasimme lukion toimijoita eri kokoonpanoilla ja keskustelimme tulevista muutoksista lukiokoulutuksessa ja opettajien täydennyskoulutustarpeista. Osaamisen kehittämisen tarpeet tulevat esille erityisesti uuden lukiolain (L714/2018) ja lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 muutosten seurauksena. Työpajoissa päättimme keskittyä lukion erityisopetuksen järjestämiseen ja toteuttamiseen sekä opiskelijoiden oppimisen hyvinvointiin ja tukeen.

Työpajojen tavoitteeksi muotoutui lukio-opettajien osaamisen vahvistaminen seuraavilla aihealueilla: ryhmän ja yksilön pedagogisen tuen tarpeen tunnistaminen, oppimisen tukemisen muotojen ja prosessin ymmärtäminen, ryhmän ja yksilön pedagogisen tuen tarpeen arviointi ja opiskelusuunnitelman laatiminen moniammatillisessa yhteistyössä sekä erilaisten

oppimisen tuen menetelmien käyttö ja soveltaminen pedagogisessa suunnittelussa ja opetustyössä.

Taulukko 1. Työpajojen teemat

Työpaja 1: Yhteisopettajuus, samanaikaisopetus ja tiimiopettajuus	Työpaja 2: Oppiainekohtainen näkökulma oppimisen tuen tarpeisiin (matematiikka, äidinkieli, vieraat kielet, taito- ja taideaineet)
Työpaja 3: Digitaaliset oppimisympäristöt ja oppimisen tuki	Työpaja 4: Lukuvuoden aikana saatujen kokemusten reflektointi ja jatkotoimenpiteet

Työpajoihin osallistui lukion aineenopettajia, erityisopettajia, opinto-ohjaaja, rehtori ja apulaisrehtori. Toiminnallisissa työpajoissa käsiteltiin työpajan aiheita osallistujien lähtökohdista asiakaslähtöisesti sekä keskusteltiin osallistujien esille nostamista ajankohtaisista kysymyksistä. Työpajojen innoittamina opettajat toteuttivat lukuvuoden aikana opetuskokeiluja työpajojen aiheista. Asiakaslähtöisyys toteutusmallina lisäsi osallistujien ja kouluttajien sitoutumista koulutukseen sekä motivaatiota oman työn ja toiminnan kehittämiseen. Rehtorin ja apulaisrehtorin osallistuminen edesauttoi toiminnan kehittämistä ja vakiinnuttamista koko oppilaitoksen tasolla.

Tampereen korkeakoulu-yhteisöstä tulleet työpajojen vetäjät kokivat toiminnan lukiokoulutuksen kentällä antoisaksi myös opettajan perus-, jatko- ja täydennyskoulutusten kehittämisen näkökulmasta. Kokemuksia on esitelty valtakunnallisissa opettajankoulutusten tapaa- misissa sekä hyödynnetty opetussuunnitelmien kehittämisessä ja opetusmateriaalituotannossa.

Yhteisen pöydän äärelle kutsuminen, kentän äänen kuuleminen sekä kentällä toimiminen ovat mahdollistaneet lukion oppimisen ja hyvinvoinnin tuen kehittämisen yhteistyössä Tampereen korkeakoulu-yhteisön toimijoiden kanssa.

Mitä opimme ja miten tästä eteenpäin?

Oppijan oikeus – opettajan taito -hanke on mahdollistanut Tampereen korkeakoulu-yhteisön opettajankoulutusten välisen yhteistyön käynnistämisen, kehittämisen ja jatkuvuuden. Ammatillisten opettajankoulutusten ja yliopiston järjestämien opettajankoulutusten välinen yhteistyö on tukenut toisilta oppimista ja mahdollistanut osaamisen laajan hyödyntämisen opettajankoulutusten opetussuunnitelmien kehittämisessä ja toteuttamisessa.

Yhteistyön aloitimme suunnittelemalla ja toteuttamalla yhden yhteisen opintojakson. Siitä saatujen kokemusten myötä päätimme syventää yhteistyötä ja laajentaa erityispedagogiikan opetustarjontaa. Seuraavassa vaiheessa opintojakso sisällytettiin ammatillisen erityisopettajan, varhaiskasvatuksen- ja luokanopettajan opintoihin sekä kasvatustieteen tieteidenalan opintoihin. Saadun palautteen ja kentällä olevan tarpeen vuoksi suunnittelimme myös 25 op:n laajuiset erityispedagogiikan opinnot. Korkeakouluyhteisön laaja erityispedagoginen asiantuntijuus teki mahdolliseksi kohdentaa opintojen sisällöt ja tavoitteet vastaamaan opettajantyön haasteisiin ja osaamistarpeeseen varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, toisella asteella ja korkeakouluissa.

Erityispedagogiikan 25 op:n laajuiset opinnot ovat ammatillisen erityisopettajankoulutuksen ja Tampereen yliopiston Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunnan opetussuunnitelmissa. Osa opinnoista tarjotaan myös valinnaisina opintoina. Opintojaksot on nyt käynnistetty, ja ne toteutetaan yhteistyössä.

Hankkeesta kertyneiden positiivisten kokemusten myötä yhteistyö oppimisen tuen ja hyvinvoinnin teemoista Tampereella jatkuu. Hankkeessa tekemämme tutkimuksen pohjalta tarkoitus on, osaamisen kehittämisen lisäksi, jatkossa kiinnittää huomiota myös opettajien hyvinvointiin ja työssäjaksamiseen.

Lähteet

Lukiolaki 714/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180714>.

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lukion-opetussuunnitelmien-perusteet>.

